

MWONGOZO WA KUSAHIHISHA

KISWAHILI 102/3

FASIHI

KIDATO CHA TATU MUHULA 1

SWALI 1

USHAIRI

- a) Tarbia - Mishororo minne katika kila ubeti.
Mathnawi - Kila mshororo umegawika katika vipande viwili- (ukwapi na utao)
Mtiririko- Vina vya kati na mwisho vinafanana.

Kutaja al 1 kueleza ala 1
(Zozote $2 \times 2 = 4$)

- b) Lina beti tano
- Kila mshororo umegawika katika vipande viwili
  - Vina vya kati na vya mwisho vinafanana katika beti zote.
  - Kila mshororo una mizani 16.
  - Mshororo wa mwisho haujarudiwarudiwa.
- ($5 \times 1 = 5$)

- c) Inkisari – Pasi kinga badala ya pasipokuwa na kinga.
- Lilosalia badala ya lililosalia.
- Wanetu badala ya watoto wetu.

Kuboronga Sarufi - Sione tena matanga badala ya sione matanga tena.

($2 \times 2 = 4$)

- d) Istiara – Maradhi ya ukimwi yanalinganishwa moja kwa moja na janga.
Uhuishaji - ukimwi unapewa uwezo wa kubeba upanga.
- e) Mshairi anaeleza madhara ya ukimwi na kuwahimiza wasomaji wajiepushe na ugonjwa huu ambao tayari umedhuru wengi duniani.
-Mshairi anatoa mawaidha kuhusu namna ya kujikinga na ukimwi
- (Ala 3)
- f) Janga- balaa/tatizo
Shani –Ajabu /Kioja/Jambo la kustaajabisha.
- (Ala2)

SWALI LA 2: RIWAYA

- Nasaba bora ananyakwa mashamba.
- Nasaba bora anapanga njama ya mauaji ya Chichiri Hamadi.
- Kusingiziwa kwa Yusufu kisha kufungwa jela.
- Kichapo cha mamake Imani na Amani pasipo sababu.
- Kutupwa kwa kitoto Uhuru mlangoni pa kibanda cha Amani.
- Wauguzi kutokishughulikia kitoto Uhuru.
- Matusi ya mwalimu majisifu kwa mkewe Dora.
- DJ anapong'atwa na mbwa wa mtemi Nasaba bora na kwenda zahanatini anapokosa kuhudumiwa.
- Nasaba bora kumchapa Amani kwa tuhuma zisizo za ukweli.
- Majisifu kuiba mswada wa Amani na kuuchapisha kama wake.
- KitotoUhuru kinadhulumiwa kinapotenganishwa na mamake mzazi Lowela.

- Mwalimu Majisifu anawadhulumu wanafunzi anapokosa kuhudhuria madarasa yake.
- Nasaba bora anamdhulumu yule paka anapomburura kwa gari na kumuua kikatili.

Hoja zozote 10 zilizoelezwa
(10×2=20)

SWALI LA 3 RIWAYA

- a.
- ✓ Mzungumzaji ni DJ.
  - ✓ Alikuwa akiwaambia wenzake waliokuwa wakichunga ng'ombe nao.
  - ✓ Walikuwa kando ya mto kiberenge.
  - ✓ Ilikuwa ni baada ya kumuona Imani akiyanywa maji ya mto Kiberenge jambo ambalo lilikuwa ni mwiko.

(zote 4×1=4)

- b.
- ✓ Inaaminika kuwa wakoloni walipowauwa watu waliwatupa kwenye mto huo.
  - ✓ Jamaa mmoja mwenye kifafa alipoteleza na kuanguka ndani ya maji ya mto huo.

(zote 2×2=4)

- c.
- ✓ Mwenye hisani
  - ✓ Ni mtetezi wa haki
  - ✓ Mwenye huruma/utu
  - ✓ Ni jasiri
  - ✓ Mwenye matumaini
  - ✓ Ni mcheshi
  - ✓ Mwenye bidii

(Zozote 3 zilizoelezwa 3×2=6)

- d.
- Hakujua Imani iliyohusishwa na maji ya mto huo.
  - Alikuwa na kiu
  - Alikuwa na Imani kuwa maji yale hayangemdhuru

(Zote 3×2=6)

SWALI LA 4 :TAMTHILIA

- Anajilimbikizia utajiri mwingi bila kuwajali wanacheneo.
- Anashiriki wizi wa fimbo ya meya.
- Anawapuuza wafanyakazi na madai yao.
- Anatoa amri kinyume na maamuzi ya baraza.
- Ni fisadi.
- Ni mbadhirifu- anatumia pesa za umma vibaya.
- Anakubaliana na Diwani 1 na Diwani II kumlipa bili kwa huduma za ushauri kinyume na taratibu.
- Anatishia kuwafuta kazi kama wataendelea na mgomo.

- Anadai kufanya kazi kwa ajili ya wanacheneo kumbe ni unafiki.
- Ana ubaguzi na mapendeleo.
- Ni mwenye kiburi.
- Ana tabia ya kukatalia mamlakani- anasema kuwa anaweza kuchaguliwa mara sita.

Hoja zozote 10 zilizoelezwa
(10×2=20)

SWALI LA TANO:-TAMTHILIA

a)

- ✓ Yalisemwa na mamake Dadavuo Kaole
- ✓ Alikuwa anamweleza Daktari Siki
- ✓ Walikuwa hospitalini
- ✓ Ilikuwa ni baada ya mama kumpa mtotowe chakula cha mbwa

(Hoja Zote 4×1=4)

b) Nidaa- Si nyinyi nd'o mjuao wanangu!

Mdokezo- .....Nilikiona afadhali.

Lahaja- nd'o

Tasifida –Wanangu!

(Zozote 2×2=4)

c) Uongozi mbaya

Migomo

Umaskini

Udikteta

Mapuuza

Propaganda

Kutowajibika.

Yoyote 6 yaliyoelezwa

(6×2=12)

SWALI LA 6- HADITHI FUPI

a) **Samaki wa nchi za joto**

Biashara za magendo/ ufisadi

Udhalimu- Peter kuwalaghai wasichana wadogo kimapenzi.

Wafanyi biashara kama Peter kuwapunja wavuvi na kununua samaki wao kwa bei rahisi.

Uaviaji mimba-/kutowajibika

Ulevi na anasa.

b) **Damu Nyeusi**

-Ubaguzi wa rangi

-Uhalifu/ukatili

-Mapendeleo- Sheria zinazopendelea upande mmoja

-Usaliti

c) **Kikaza**

- Dhuluma
- Ubinafsi
- Ufisadi.

d) **Kanda La Usufi**

- Uzinifu
- Taasubi ya kiume
- Kutowajibika
-

SWALI LA 7 -HADITHI FUPI

a) Maneno haya yalisemwa na Fikirini

- Alikuwa akimwambia Fiona
- Wako njiani
- Ni baada ya Fikirini kuachwa na basi lililokuwa linaendeshwa na dereva mzungu.

(zote $4 \times 1 = 4$)

b) Kuchanganya ndimi **mf** You guys are our brothers.

- i. Mdokezo **mf** “Kwenu wapi?”...
- ii. Nidaa **mf** Ahaa!

Ataje mbinu na mfano ($2 \times 2 = 4$)

c) Msemaji ni Fikirini

Sifa

- Mvumilivu
- Mtiifu
- Mwoga
- Msomi
- Mwepesi wa kushawishika
- Ni mzalendo

(Zozote 3 zilizoelezwa $3 \times 2 = 6$)

Msemewa ni Fiona

Sifa

- ✓ Ni mwoga
- ✓ Ni katili
- ✓ Ni mwongo
- ✓ Ni mwizi
- ✓ Ni mnafiki
- ✓ Ni mzinifu

(Zozote 3 zilizoelezwa $3 \times 2 = 6$)

SWALI LA 8 -FASIHI SIMULIZI

A. Ni semi zinazozuka miongoni mwa makundi maalum ya watu na kutumika kwa muda mfupi kisha kutoweka. **(Ala2)**

B. Visasili ni ngano zinazosimulia asili/chanzo cha matukio katika jamii ilhali visakale ni masimulizi ya matukio yaliyotendeka zamani au kale. **(Ala 4)**

C.

- ✓ Kuelimisha
- ✓ Kuburudisha
- ✓ Kufunza maadili
- ✓ Kuimarisha umoja
- ✓ Kuonya na kutahadharisha
- ✓ Kurithisha utamaduni kutoka kizazi hadi kingine
- ✓ Kuimarisha umoja wa jamii

(Zozote $5 \times 1 = 5$)

D.

- ✓ Hueleza kuhusu mashujaa
- ✓ Chuku hutumiwa katika utambaji
- ✓ Kuna matumizi ya nyimbo
- ✓ Husimulia mambo ya kiajabu
- ✓ Huwa na ukweli wa kihistoria
- ✓ Mashujaa hushuka kutokana na migogoro katika jamii.

(zozote $4 \times 1 = 4$)

E.

- ✓ Ukosefu wa utafiti madhubuti.
- ✓ Uhaba wa vitabu vya marejeleo.
- ✓ Mtazamo hasi kuihusu fasihi simulizi.
- ✓ Baadhi ya vipera huwa kinyume cha maadili ya Kidini
- ✓ Fasihi andishi kuzingatiwa mno.
- ✓ Baadhi ya watu hasa vijana hukosa fahari kuionea fahari fasihi simulizi.
- ✓ Uhaba wa waalimu wanaoelewa fasihi hii.

(zozote $5 \times 1 = 5$)